

શ્રી ગણેશાયનમઃ

શ્રી વિશ્વવિજય નાટક મંડળી,

ભારત વિજય. દિવ્ય-યોગીની. ભારત વિજય.

નાટકનો સંક્ષિપ્ત સાર અને ગાયનો.

દેખક.

બદામી. ગમનલાલ હીરાલાલ

(સુરત.)

(સર્વ હક સ્વાધીન છે.)

પ્રકાશક

શ્રી વિશ્વવિજય નાટક મંડળી - સુરત.

વિક્રમાર્ક ૧૯૭૯

ઇ. સ. ૧૯૨૨

પ્રથમાવૃત્તિ પ્રત. ૧૦૦૦.

કિંમત રૂ. ૦-૪-૦

૨૬૭૨

ગરબી વિધાપીઠ
અમદાવાદ
ચૂંટણી ઓપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૯૭૪

૬-૧૨-૬૪

જાણી પ્રસિધ્ધ કરનાર—શા. ગમનલાલ હીરાલાલ બદામી.

પ્રસિધ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—વાડીરણીઆ પગથાળાશેરી—મુરત.

મુરત-ચૌટાના પુલકેર ખાવેલા “મુરત સિટિ” પ્રીન્ટીંગ

પ્રેસમાં ઠાકોરદાસ માનસિંહી છાપડું,

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક (૧૩૭૪) વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૨ વી. ૨૦૧૦ની

વિષય ૬-૧૨-૪

(કર્તાની રજા વગર કોઈએ છાપવું. છપાવવું. ભજવવું.

કે ભજવાવવું નહિ.)

કર્તાના બે બોલ.

મારા હૃદયમાં અલ્પ કવિત્વ શક્તિના ઝરણુને ઉપજા કરનાર
તે પરમકૃપાળુ પરમાત્માનો અને આ અલ્પ લેખીનીના
પ્રથમ પ્રયાસને વિશુદ્ધ રહેલું હિતેજન અર્પનાર મારા
પ્રિય સહાધ્યાયીઓનો હું અત્રે અંતઃકરણ
પૂર્વક આભાર માનું છું.

ભાઈશ્રી. કૃષ્ણલાલ પેલાશાંકર વેદ.

,, છોટાલાલ દૂર્લભદાસ સોની.

,, કાન્તિલાલ નગીનદાસ મરચંદ.

શુભાકાંક્ષી બદામીના સવિનય પ્રણામ.

નાટકનો પૂર્વ વૃતાન્ત.

આ કાલ્પનિક નાટકમાં પૂર્વ ભારતસમ્રાટ રાજા વિરસેન ધાર્મિક ને પ્રભુભક્ત હોવાથી તેને શ્રીકૃષ્ણ પરમાત્મા સ્હાય હતા. તેનો મોટો બંધુ રાજ્યાસન ન મળવાથી યોગી થઇ જાય છે અને થોડા વર્ષે રાજ્યલાલસા ઉત્પન્ન થવાથી વિરસેનને મારી નાખે છે. અને પોતાની પુત્રીને વિક્રાળસિંહ નામના સેવકને મારી નાખવા આપે છે, જેને તે વિષયી સેવક વેશ્યા ગ્રહે લેતો છે. તે પુત્રીની સાથે પિતાનો પ્રેમ લગાડે છે. વિરસેનનો મોટો પુત્ર યુવરાજા વિરવિરંજય પિતાના પુનથી ગાંડો થઇ, સરોવર કિનારે નિદ્રા લે છે. જ્યાં તેને સ્વપ્નામાં પિતાના મરણનો ચિતાર ખડો થાય છે. નાટ્ય પ્રવાહ અહીંથી શરૂ થાય છે.

દિવ્ય યોગીની

પાત્ર.

પરિચય.

શ્રીકૃષ્ણ—મહતોધારક ભગવાન.

વિરસેન—યોગી વિકટાનંદને હાથે દગાથી મરાયલો ધર્મિષ્ઠ રાજા.

વિરવિરંજય—ભારતસમ્રાટ વિરસેનનો ધર્મનિષ્ઠ પિતૃભક્ત યુવરાજા.

સુમનસિંહ—વિરવિરંજયનો લઘુ અંધુ.

નારસિંહ—વદ્ધાદાર દિવાન.

કુટિલસિંહ—વદ્ધાદાર સેનાપતિ (પાછળથી ખેવદા)

કનકસેન—દિવાન નારસિંહનો દારૂડીયો પુત્ર (પાછળથી
શુરવિર સ્વદેશભક્ત)

વિકટાનંદ—વિરંજયનો યોગી થએલો કાકો (સાધુ કે સચતાન)

વિકાળસિંહ } કનકના દારૂડીયા મિત્રો (વિકટાનંદના સેવકો)
કંટકસેન }

છેલશંકર—દેવાદાર વકિલ.

પુશાલદાસ ખિસ્કોલી—વકિલનો મવાલી મિત્ર.

જગલો—મસ્કરો અજામ વકિલનો નોકર.

સ્રી પાત્રો

કનકપ્રભા—વિરવિરંજયની સુશીલ અર્ધાંગના મહારાણી.

મુહાસીની—સુમનસિંહની સાધ્વી રાણી.

પ્રિયલતા—સેનાપતિ કુટિલસિંહની પવિત્ર પત્ની.

અંદલાબા—વેંસ્યા. વિકટાનંદની પ્રથમ પુત્રી પાછળથી.
દિવ્ય-યોગીની.

કપિલા—વકિલની ફેશનેબલ પત્ની.

અંદન—ખુશાલની નવી પ્રપંચી શેઠાણી.

સિવાય સુત્રધાર, બાળાઓ, સખીઓ, દાસ દાસીઓ, સિપાઇઓ,
ધોબી, મેચી, ગાંધી, કપ્પીઓ, ધાંચી, બેચે વગેરે વગેરે.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥

શ્રી સરસ્વત્યે નમઃ

ભારતવિજય દિવ્ય-યોગીની ભારતવિજય

નાટકની પ્રવેશવાર ટુંક ઉકીકત

મંગળાચરણ વસ્તુસ્થાન.

ધ્યેરસ્તવન.

પ્રથમ અંક

પ્રવેશ ૧ લો. સરેવર કિનારો—પિતાના નવત્યુન શોક કરતાં કરતાં વિરવિરજ્યતું સરેવર કાઠે નિદ્રાધિન થવું. સરેવરમાંથી તેનાં પિતાનું સ્વપ્નમા દર્શન કુર્યોગી વિઠ્ઠાનંદનું આવવું. વિપ્રમિત્રિત પ્રસાદી આપી જવું. વિરસેનનું તે આતાં મરણ ત્રીકૃષ્ણ પરમાત્મા દર્શન અદ્રશ્ય. સ્વપ્ન પૂર્ણ. સ્વપ્ન આન્તિમાં દોડવા જતાં વિરજ્યતું પાછું ફરવું. વેરની વસુલાત લેવા નિષ્પ્રતિષ્ઠા. કનક ગ્રામા આગમન પતિપત્નિ ભેટ. આકાશવાણી.

પ્રવેશ ૨ જો.—દિવાનનો મહેલ. નારસિંહના દારૂડીયા પુત્ર માટે શોકોદ્ધાર ત્યાં કંઠકને વિકાળ સહીત કનકનું આવવું. પિતા પુત્ર સંવાદ. પુત્ર હસ્તે પિતા કેદ સાધવી બાળા કળાવતીથી સમ-ભવદ કર્નકાર. બાળાની હથ્થર સ્તુતિ. કનકની કટારથી શ્રીકૃષ્ણ વડે અસ્થાન. કનક પક્ષાયન બાળાને આશિર્વાદ.

પ્રવેશ ૩ બે.—સુમનસિંહનો શૃંગારભુવન. સુહાસીની તથા સખીઓનો વિનોદ. ત્યાં સુમનનું આવવું. દંપતિ પ્રેમ. સેનાપતિ કુટિલસિંહનું આવવું. પક્ષીથી પ્રિયલતાનું આવવું. સાધ્વીઓને પતિઓને શુભાશિર્વાદ. ત્યાં થોગી વિકટાનંદનું સિપાઇઓ સહીત આવવું. સુહાસીની બેભાન. પ્રિયલતાનું નાસી જવું. તકરાર. સુમન સુહાસીની તથા કુટિલસિંહનું પકડાવું. સિપાઇઓનું આવવું. નિર્દોષ પર ગોળાબહાર કતલ લઈ જવાં.

પ્રવેશ ૪ થો.—વકિલનું ધર. કપિલાને વકિલ છેલશંકર, નવા જમાનાનો નવરંગી બહાર. જમલાની મસ્કરી તથા હાસ્યવિનોદ.

પ્રવેશ ૫ થો.—વેસ્થા ચંદ્રભાગાનો રંગમહેલ. ચંદ્રભાગાના મહેલમાં દિવાનપુત્ર કનકસેનનું તેના સાથી કંટક તથા વિકાળ સહિત આવવું. ગાનતાન સાથે દારૂને યથેચ્છ માન. થોગી વિકટાનંદનું આવવું. દિવાન નારસિંહને પોતાના સ્વાધિનમાં સોંપી તેનું ખુન કરવા કનકને ઉચ્કેરવો. ધમકી કનકની કયુલાતને જવું. વિકટાનંદને ચંદ્રભાગા. પિતાપુત્રી મહારાજા મહારાણી. રંગરાગ.

પ્રવેશ ૬ થો.—વકિલની ઓફિસ. વકિલાતથી કંટાળેલો છેલશંકર, જમલાનો પ્રવેશ. અઝામની અકહલ, ને દેવાનો લીલામ.

પ્રવેશ ૭ થો.—કનકપ્રભાનો વિનોદ ભુવન. સખીઓ સાથે વિનોદમંજન કનકપ્રભાનું કુસુમભાગા બનાવવા જવું. ત્યાં દિવાનના વિરવિરંજનનું આવવું. દેવીની હખી આગળ કોધાવેશમાં આપઘાત. કનકભાનું કલ્પાંત. પતિની પાછળ મરવા જતાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનથી

પતિનું જીવતદાન. પ્રભુ અતરંગ્યન નવજીવન મિલન.

પ્રવેશ ૮ મો.—પુશ્પાલ ખિસ્કોલીનું | પર નવી પત્નીથી કંટા-
જેલો પુશ્પાલ ખિસ્કોલી. જગલાનું આવવું. પાચડીનો લીલામ કરવાની
અક્કલ આપતાં પાછળથી ચંદનનું આવવું. પુશ્પાલદાસને ઉઘેસ
કરાવવી જગલાનો વિનોદ.

પ્રવેશ ૯ મો.—ભયંકર કારામહ. રાજકુમાર સુમનસિંહ
સેનાપતિ કુટિલસિંહ તથા સુહાસીની કેદમાં. સેનાપતિના જીવશ
થવાના વિચાર. તથા યોગી વિકટાનંદનું આવવું. સુહાસીની પર
બદદાનત. સતીનો દનકાર કુટિલનું એવશ થઈ વિકટાનંદને મળી
જવું તેની સાધવી પત્ની પ્રિયલતાનું આવવું. પતિ પત્નિનો વાદ-
વિવાદ પતિની સ્વામે તરવાર. વિરાંગના કનકપ્રભાથી સુમન સુહા-
સીની તથા પ્રિયલતાનો ખચાવ.

ટેકલો.

દ્વિતીય અંક.

પ્રવેશ ૧ લો.—દેવીચંડિકાનું મંદિર. વિકટાનંદના વિચાર
ત્યાં વેશ્યા ચંદ્રભાગાનું આવવું. વિકટાનંદે તેને મહારાણી થવાની
લાલચ બનાવી વિર વિરંજયનું ખુન કરવા મોકલવી કંટકસેકનું
આવવું જીવતાં લગી વેર લેવા પ્રાતઃ સેવડાવવી. કનકનું દિવાન
નારસિંહને લઈ આવવું. વિકટાનંદ તથા દિવાનનો વાદવિવાદ.

વિકટાનંદે કનકને તેના 'પિતાતું' ખુન કરવા કહેવું. નારસિંહનો પુત્ર
અથે ધિક્કાર કનકનો નકાર ! હારનો બહિષ્કાર ! કોમીલ યોગી
વિકટાનંદની સમસેરથી વિસંગના કનકપ્રભા વડે બચાવ.
(સીનટ્રાન્સફર.) મૃતિના બેભાન. કનકપ્રભાના ક્ષર્ણ. સ્વર્ગ સૂત્રને
ખાતાળના દેખાવ.

પ્રવેશ ૨ જો.—ખુશાલનું ઘર. ખુશાલની પત્ની ચંદનનો
પ્રપંચ ! જગલાને પોતાને બદલે ચંદન બનાવી ! પોતે જગભો બનવા
જગલાને લાલચ આપવી જવું ખુશાલે ચંદનનાં વેશમાં જગલાની
હરાજ કરવી. વકિલે પોતાની યાયડી કપિલા અને સમળી માલ
મિલકત લખી આપી લઈ જવી. વકિલની યાયડી કપિલા મળવાના
વિચારથી ખુશાલનો આનંદ.

પ્રવેશ ૩ જો.—કનકસેનનો મહેલ. કનકના મિત્ર વિકાળસિ-
દનું સુહાસીનીને ઉપાડી જવા ભૂલથી કનકના ઘરમાં આવવું. ભીત
ટૂટીને જતા વિરંજનું આવી પહોંચવું. અપાઝખી વિરંજનને હાથે
વિકાળ હાર કનકનું આવવું વિકાળે મરતાં મરતાં વેશ્યા ચંદ્રભાગા
નો ભેદ ખોલવો કનકનો તે સાંભળી શોક સાધવી કળાવતિથી આશ્વા-
સન જવું યોગી વિકટાનંદની આશ્વાસી કનકને તેડવા બેવડા સેના-
પતિ કુટિલસિંહનું આવવું અપાઝખી કુટિલનું માર્યાં જવું. સાધવી
પ્રિયલતાએ સ્વામના સ્થળને લઈ જવું.

પ્રવેશ ૪જો વકિલનું ઘર.

વકિલ આવવું. ખુશાલને ઠગવા માટે જગલાના વેશમાં આવેલી
ચંદનને ખરી ચંદન ધારી કપિલાનો પોશાક પહેરી આવવા પ્રપંચ

રચવો. ખરી કપિલાનું આવવું દેવાદારેની રમુજ ધમાલ ! ખુશાલનું
કપિલા મામતા બનાવટી કપિલા આપવી. બેઉનો એક બીજાની
બાયડી મળવા માટે આવે.

પ્રવેશ ૫ વિરવિરંજયનું સ્થાન ગુહ.

વિકટાનંદની બવિંધ્યામાં અહારણી બનવાના વિચારથી ચંદ્રભાગે
માઝે વિરંજયનું પુત્ર કરવા આવવું ગભરાટ કરાર થારવા જતા
દિવાન નારસિંહનું આવવું. વિરંજયનું જાગી ઉઠતાં વિરમય થવું.
નારસિંહને મ્હોડેય. સવળી ખીના જાણી. ચંદ્રભાગને શીટકાર ! વિકટા
નંદ તેનો બાપ છે. તે જણાવવું. ચંદ્રભાગનો પિતા સાથે બ્યભિચાર
કરવા બદલ જોકે વિરંજયને. સદ્બોધને મારી ! ને ચંદ્રભાગાએ
સંન્યાસ અદ્ય કરે.

પ્રવેશ ૬ વિકિલની એરાફ

વિકિલની નવર પગથી આવેલી નર્તને નમજાવવા કપિલાને શીખા
મળુ દેવાદારેની પુત્ર બનવું કપિલાએ પોતાના ઘરેણા આપી પતા-
વવું વિકિલન જ ને ચંદનન. પેગમા જમવાનું આવવું. કપિલા
ને આ નાતથી અહિ-ગાંડ કરવો વિકિલન આવવું. ચંદનનો બેટવા
જતાં જગલો જંગલને મુરમ મું.

પત્નિ એકે પુત્રને રૂપર પાણી બાથારો રહે સલામ

જેડાજુલ પેગે નામે અ.અ.ક.કનું દિનદસ્તાન.

પ્રવેશ ૩ દેવાનંદ

વિકટાનંદના બવિંધ્યા-વિચાર. ન્યાં મોગીની ચંદ્રભાગનું આવવું
વિકટાનંદની એ. ના. નુ પિત. - પુત્રીને સંવાદ વિકટાનંદનો બળાત્કર

યોગીનીની કટાર દયા માટે વિકટાનંદના કાલાવાલા ચંદ્રમાગાએ
વિકટાનંદને મારી નાખવા જતાં શ્રીકૃષ્ણભગવાન-પ્રગટ દર્શન. (સીન
ટ્રાન્સફર) પાપી પલાયન વેસ્થા ઉપ્ધાર દિવ્ય-યોગીનીને આશિષ
અદ્રશ્ય વિરવિજયનું આવવું પ્રભુની સ્તુતિ આપવાતની તૈયારી ત્યાં
શ્રીકૃષ્ણથી બચાવ (સીન ટ્રાન્સફર) દેવ એવા પિતૃને દેખાવ. ભારત
વિજયની આશિષ વિરંજય.....મૂર્છાંગત—નિરાશ

ભલે હૈય રાયકે રાણા ભલે બાળક ભલે મોટા.
પણ માખાપની સેવા વિનાના વેભવો ખોટા.
માતૃશ્વ પિતૃશ્વ કરજ મરતાં નહિ વળશે
સુદૃઢો વિજ્ઞ હિંદીઓ સુશીલ માખાપ નહીં મળશે
સુપુત્રો હિંદના નામથી ફરજ હિંમીત અદા થાશે
પ્રસન્ન થાશે પિતામાતા વિજય ભારત તણે થાશે
નાછડુ શ્રીમતિ સરોજની સાથે દેવી ચૌધરાણી
થજે તું દેવી શરલાસમ અતોલિક દિવ્ય યોગીની.
પ્રચારી હિંદમાં ભકિત...મહતા દેશ સેવાની
વિજય ભારત તણે કરવા...થજે તું દિવ્ય યોગીની
હિંદ પુત્રોની તું-મા ખરેખર હિંદ દેવીની
વિજય ભારત તણે કરજે અરે ઓ દિવ્ય યોગીની

૨૮૫—અંક

પ્રવેશ ૧ હો સ્મરણ

પ્રિયલતાનું સતી થવું. સુમન તથા સુહાસીનીને સતીમાતાનું સુભાશિર્વાદ જવું. સમતાન સાક્ષુ વિકટાનંદનું આવવું પાપીના પાપ મય વિચાર વિરંજયનું આવવું. સિંહનો શિકાર દેખતાં વિરંજયની તકરાર બચકર યુધ્ધ વિરંજયને હાથે વિકટાનંદ ઠાર પ્રતિજ્ઞાની પૂર્ણા હુતી થાને ભારતનો વિજય

પ્રવેશ ૨ કનકપ્રભાની વિનોદ વાટિકા.

કનકપ્રભાને સખીઓ ભારતનો વિજય ઇન્જનારી બાળાઓના દેશગાન વિરવિરંજયનું આવવું. યોગીના મરણની અપર યોગીની ચંદ્રભાગાની કર્મકથા દિવ્ય—યોગીની કે વેરયા ચંદ્રભાગા મીલન ભેટ

પ્રવેશ ૩ દિવાનનું શયનગૃહ

કનકની પિતૃભક્તિ. કંટકનું આવવું. કનકનું નિદ્રા લેવા જવું વિરંજયધારીને કંટકે ઉંઘતા નારસિંહનું મૃત કરવું કનકનું ચીસ સાંભળી આવી પહોંચવું પિતાનું મરણ જોઈ કલ્યાણ કંટકને સમજાવવો ન માનતાં લડાઈ કરવી કનકપ્રભાનું આવવું. નાસ્તિક કંટકને ઇશ્વરની પ્રતિતિ (સીનટ્રાન્સફર) મોદધ્ધાંડમાં સ્વર્ગમાં કૃષ્ણ દર્શન. કંટકનો આપઘાત.

ઉપકારપર અપકાર કરવો એ નીચતું કર્મ છે.

અપકાર પર ઉપકાર કરવો એજ વિરનો કર્મ છે.

પ્રવેશ ૪ થો—પુરાધનું ઘર. પુરુષવ્રતેસે કરિયાને બનાવવી
 હુમટો કાઢી નાખતા પેતાનીજ બાપડી ચંદનને ત્વેષ અન્નયમ થવું,
 ત્યાં વહિલવું કપિલા સાથે આવવું તકરાર પ્રપંચનો રહેલ જગલાતું
 આવવું ગોટાળો ખુલ્લો છેવટ આનંદ.

પ્રવેશ ૫ મો—દિવાનનાં મરણનો સ્મરણસ્તંભ. દિવ્ય યોગી-
 નીનો ભારત પુત્રોને દિપદેશ કરતકતું આવવું. પિતાના પુત્રથી શ્રેષ્ઠ
 થઈ કલ્યાણ કરવું. આપઘાત કરવા જતાં દિવ્ય યોગીનીનું આવવું.
 સ્મરણસ્તંભ પરનો શિલા લેખ વાંચી સંભળાવવો. કનકે આભાર
 દર્શાવવો (સીનડ્રાન્સર) સ્તંભના ખે ભાગ. શેષનામધ્યે છવ ધરાતા
 શ્રીકૃષ્ણ ભગવાનના દર્શન! ચનાકાદી માયા (સીનડ્રાન્સ) વિરંજયનો
 દરબાર સર્વેનું મીલન.

આનંદ...આનંદ...આનંદ...શાન્તિ! શાન્તિ! શાન્તિ.

દિવ્ય યોગીની.

મંગળાચરણ.

ઈશ્વરસ્તવન

વરતુસૂચન.

અંક ૧ લો.

સ્તુતિધાર

(૧)

પ્રભુપદ સૌથી શ્રેષ્ઠ જગતમાં જ્ઞાન થકી ગમ થાય,
વાણી થકી એ નવ વર્ણ્યોએ અંતરથીજ જણાવ.....પ્રભુપદ
રૂપિ મુનીઓ અતિ મથ્યા પણ પાર કદી પામ્યા નથી
નેતિ નેતિ કહી સર્વ વિરામ્યા શ્રેષ્ઠ થકી કેા શ્રેષ્ઠ નથી
જ્ઞાન યોગથી તિમિર નસાડે તોજ રજે જગમાંવ....પ્રભુપદ
આ વિશ્વમાં જે વ્યોમ તેનું કોથી માપ થયું નથી
તારા ગ્રહોના સમુહ તેની ગણતી કોથી થઈ નથી
વિશ્વેશ્વરની વ્યોમ રચના ભેઈમન ચકીતજ થાય....પ્રભુપદ

બ્રાજાઓ

(૨)

ધન્ય ધન્ય એ ઇશ સૃષ્ટિના ભક્તાધિન ભગવાન (૨)

ધરે સૌ દિવ્ય મૂર્તિનું ધ્યાન....ધન્ય ધન્ય

ન્યાય તોળાતોઃ એક પક્ષે રાય રંક ધનવાન (૨)
 સદાચારી કે દુરાચારી સૌ એને દ્વાર સમાન
 સહુને સરખું ત્યાં સન્માન....ધન્ય ધન્ય
 સો ટચના સોનાની પારખ કરવા વિશ્વ પાપાણુ (૨)
 બનાવીને બેઠા આંકે છે શ્રી પ્રભુ ચતુરસુબાણુ
 નથી અન્યાયનું નામ નિશાન....ધન્ય ધન્ય

વિરવિરજ્ય.

(૩)

સમય પલટાય છે જ્યારે બધું પલટાઈ જાય છે,
 બની ધર્મિ ધુતારા સૌ જગતને ધુતી ખાય છે.
 બનેછે સાધુઓ શયતાન યોગીઓ બને ભોગી,
 બને છે પુત્ર કુપુત્રો પિતાનું શિર કાપે છે.
 જમાનો તે ગયો જુનો હવે નવયુગ આવ્યો છે,
 ન મળતાં ન્યાય પણ પૂરાં ગરીબો તો હુંદાયે છે.
 સંબંધી હોય હરકોઈ પિતા માતા સગો બ્રાતા,
 ખરે સૌ લક્ષ્મિને માટે ગળે ખંજર ચલાવે છે.

સુહાસીની.

(૪)

વહાલાને કંઠેરે....પુષ્પ તણી આ માળા (૨)
 શોભશે છબિલા છોગાળા.....પુષ્પ તણી.
 ચરણમમ કંઠકંઠ ધુળે છે, મન મહી એ મૂર્તિ વસે છે (૨)
 કુસુમમાળા આરે.....કંઠે જવાને કરે છે.

પુષ્પો કરે અવનવા....આળારે....પુષ્પ તણી.
 હૃદય અતી આતુર બને છેઅશાન્તિ હંમેશાં દીલમાં વસેછે (૨)
 પ્રેમી પુષ્પો વિકસીત થઈને....પરિમલ પ્રસરાવે છે,
 થઈ છું છેક અધિરી આળારે....પુષ્પ તણી.

સુમન.

(૫)

ભોળવાઈ મેના ફસાઈરે, કેવી ભોળી મેના ફસાઈ
 નાના કહેતી પાસ આવીને....હાથે કરી સપડાઈ....ભોળવાઈ
સુહાસીની.—મેં જાણ્યું કે પુલ કરમાશે તેથી સહેજે મનાઈ
 ઠગારાની ઠગ વિદ્યામાં છેવટ ભોળી ફસાઈ....ભોળવાઈ
 છોડો ઠગારા કેડો હવે તો ભુરફીથી ભરમાઈ
 હું જાણ્યું કે સ્વામિ ભોળા પણ હું એમાં ઠગાઈ
 .....ઠગારા છેવટ ભોળી ઠગાઈ....ભોળવાઈ

સુહાસીની.

(૬)

વિજય કરી આવળે (૨) પધારળે આવળે
 કીર્તિ પધારળે (૨) શત્રુ સંહારળે (૨)....વિજય કરી
 સત્ય નીતિ શાન્તિ ઉર નેકી સંગ રાખળે (૨)
 મોહ માયા ત્યાગળે (૨) રેમ દીલ રાખળે (૨)
 પિયુ આવળે....વિજય....
 પુષ્પમાળ કંકુ તિલક વિજય ચિન્હ માનળે (૨)
 નિમકહલાલ વિજયતાના અક્ષત સોહાવળે....વિજય....

ભગીનીને બોલાવજે (૨) બંધુ પ્રેમ રાખજે (૨)

તમે આવજે પધારજે....વિનય....

કપિલા.

(૭)

હું તો વકિલની નાર મા'રા રોડનો નહિ પાર
 પાંદડે પાણી પીવડાવું કરાવું નમસ્કાર....હુંતો!
 ફેશનેબલ ડ્રેસ પહેરી બાવું રોજ બજાર
 મન ગમતા કોઈ મીસ્ટર સાથે કડ આનંદ અપાર....હુંતો.
 બેસ કહું તો બેસે તુર્તજ ઉઠ કહું તો રેડી.
 કંઈક કેટલા ડ્રેસ બેઠંચે અપટ્ટેટ હું લેડી
 એવો મા'રા ચમત્કાર....હુંતો!

વકિલ-જગતો

(૮)

ચક્રર ચક્કર ચક્કર તમામ ધંધા ચક્કર
 પણ પ્લીડરનો ધંધો સૌથી ચક્કરમાં પણ ચક્કર
 છે એન્જીનમાં પણ ચક્કર....ધોડા ગાડીમાં ચક્કર
 ખાવાનામાં પણ ચક્કર....આ દુનિયા સઘળી ચક્કર
 વકિલ-બહાલી....નસીબ માફ ચક્કર મગજ માફ ચક્કર
 જગતો-સાહેબ....સઘળે દેખો છો ચક્કર પણ શેઠાણી છે ફક્કડ
 ચંદ્રભાગા.

(૯)

રસિયો લોગી કોઈ આવોરે....આવો (૨)

હૈત પ્રીતથી પ્રેમ કરાવો....આવો

મધુકર લોગી બમરકા' આવી....રસરંગે ભિંબવો
 જોબનપુ પની પરિમલ લેવા હૃદય મંદિર પધારે....આવો
 વસંત ઋતુ સુશોભિત ઝળકી કેતકીનો ટહુકારો
 મધુરો સૂણી સઘ ગ્રહે પધારે ચૌબનતાનો લહાવો....આવો

કનક-કંટક-વિકાળ. (૧૦)

વાહવાહ....ઢાઢઢાઢઢાઢ દુનિયામાં એક ઢાઢ
 ખ્યારામાં પણ જે ખ્યાઢં સારામાં સૌથી સાઢં
 તે એક ઢાઢઢાઢ...વાહવાહ
 અકાઢં અધાઢં એના વિણ જીવનખાઢં
 દેવોને દુર્લભ ઢાઢ શોખીનના મન હરનાઢ
 તે એક ઢાઢઢાઢ...વાહવાહ
 જીલે અમૃત સીંચનાઢં અક્ષય મોક્ષ એ દેનાઢં
 બળ જુધિ પ્રગટાવનાઢં શાન્તિ સુખ જેથી ધાઢ
 તે એક ઢાઢ ઢાઢ...વાહવાહ

શિખ્યા (૧૧)

ઘેલી થઈ ઘેલી થઈ કા'ન કનૈયા ઘેલી થઈ
 બંસી બજાવી રહે'....દિવાની બનાવી રહે'
 મોરલીના નાદે ઘેલી કરી....ઘેલી થઈ
 નિંદમે' મેં હુતિ બંસી બજાઈ આંખો પળમે ખુલાઈ
 કા'ન તારી મોરલીના મધુર અવાજે....ગોપી થઈ.....

ખંસી તહારી આકર્ષિ રહી

સાસા સાહેલી મદ્દેલી થઇ...વેલી થઇ

વકિલ-જગલો

(૧૨)

લીલામ લીલામ લીલામ દેવાનું છે લીલામ

બીટ બોલો બહેલો તે પહેલો સમજ્યા મહેરબાન

જગલો—વકિલ સાહેબ સલામ ખંડાનું દયો ઇનામ

વકિલ—.....જુના જોડા કુરબાન-લીલામ.

જગલો—યાદ રાખજો વકિલ અગામ જગલો માફ નામ.

વકિલ—મુનીમ મા'રા રીસાતો નહિ જો આ

નીકલનો અડધો ઇનામ

જગલો—છટ જોઇએ નહિ એ દામ—લીલામ

કનકે પ્રભા

(૧૩)

હે.....સખી ચાલ્યો ગયો રીસાઇ ગયો પ્રેમ વેલો અંદ્ર

છુપાઈ ગયો (૨)

વેલી ચકોરીના કોમળ ઉરમાં ઉમિં અનેરી જગાવી ગયો.

રે....મુખડું સુદર બતાવી ગયો....ચાલ્યો

મુખની કાન્તિથી મધુરા વચનેથી...(૨)

ત્રપળ ચમુચી લટકાળી ચાલેથી....(૨)

મમચિતડું લોલે લોભાવી ગયો....ચાલ્યો.

ભાત મમ બૂલાવી ગયો નયને લલચાવી ગયો...(૨)

મોહબાણુ મારી ગયો ત્રેમી ક્યાં સંતાઈ ગયો...(૨)
 નિજ મોહક મૂર્તિની પ્રભાથી.....ઘેલી દિવાની
 બનાવી ગયો....ચાલ્યો

કનકપ્રભા.

(૧૪)

હે દીનબંધુ રહાય કરો
 સ્વામી ગયા નીજ દાસીને છોડી ઉર લેશ વિચાર નકર્યો.
 જળથી વિખુટી માછલી મરશે પતિ હીન દેહ રહ્યો
 આંસુ સરે દીલ દાઝ ધરો...હે દીનબંધુ
 કુલનો હાર ગુંથ્યો તો હોંસે બહાલા વિષ્ણુ કરમાઈ જશે
 રવિ કિરણોના અભાવે સૂર્ય સુખી નિસ્તેજ થશે,

દિન અબજાને આશરો તારો...હે દીનબંધુ
 સાખી—પતિદેવ પતિ પ્રભુ પતિ સહુ પતિ પતિનું સુકાન
 અર્ધાંગના નૌકાને કાંઠે લઈ બાંધ્યો ભગવાન
 સહુ સમજી સસાર તરો...હે દીનબંધુ

પુશાલ

(૧૫)

જેયો સુધરેલાનો સાર
 જગલો—નવી શેઠાણીનો ખાર
 ઇંગલીશ ભણતરનો ચમકાર

પુશાલ—ગોટદેમ નમસ્કાર....જેયો

એનો અપટ્ટેટ શણગાર બાણે જેન્ટલમેનની નાર
 જગલો—ધરના ધણીને રાખે ધાકે ધન્ય એનો અવતાર
 પૂરી પતિવ્રતા આ નાર....જેયો

અંક ૨ બો.

કેનકસેન

(૧૬)

જન્મી જેણે જગે શુધ્ધ રનેહે કહ્યું નહિ ભારત દેશ હમારો છે
 જીવ્યો કે નજીવ્યો ભલી ભાર્તાભૂમે વૃથા તે જનનો જન્મારો છે
 ધનધાન્ય દીધું અંગ મોટું કીધું અતિ રનેહ

ધરી તને મોટો કર્યો

ભૂલીએ સધળું બદલો ન દીધો થયું શું અવનાર ધર્યો ન ધર્યો
 પહેરી પ્રાદી કંથા છોડી પ્રાણ પર્વો દેશ છુટો કરવાને
 ગુલામીમાંથી

પડે બળતી ચિતામાં ચાહોમ કરી ધન્યધન્ય જગે જીવનારો છે
 મહોરો દેશ ભારત મહારી હિંદ મૂમી અમે હિંદ સુસલમીન
 એક છીએ

નિજ દેશ માટે શિર બાણ મૂકે સાચો હિન્દનો પુત્ર ધનારો છે

ચંદન(જગલો)

(૧૭)

વાહવા આનંદ આનંદ

ચંદન ધારી મુખડુ જોવા આશા રાખી મન

ઓકાવીશું આવે ત્યારે લટકમટકથી ધન

પછી બંડાને છે આનંદ....વાહવા

નખરાળી નારી બાણીને થઈ બાશે તનમન

ધુન્ધટપટ ખોલીને કરતાં ખંડાનું ઢશન

વકિલ થઈ જાશે બહુ પ્રસન્ન...વાહવા

ખુશાલજી પણ કરવા ખાતરી હોંસ રાખીને વજારો

આજકાલના હિન્દુસ્તાનમાં મિસીસ કપિલા મજારો

અંદનને જ્યાં નિરખશે...વાહવા

વિરવિરંજય.

(૧૮)

લલાટે લખ્યા લેખ નહિ ટળે ચિત્ત તું શીદને ચિંતા કરે

વિધિના લખ્યા પ્રમાણે મળે....ચિત્ત.

લખાયતું જે જીવન લાંબુ હીલ ચાહેતે કરે....

પણ તેથી ટુંકું નહિ થાયે કોઈ કાળે નહિ મરે....

કદાપિ કોટી ઉપાયો કરે....ચિત્ત.

એ ઘણીને. ધાર્યો મનસુખો પ્રદાથી નવ ફરે

જીવન મરણ સહુ એને હસ્તક એ ધારે તે કરે.

શીદ હું પણ તું મનમાં ધરે....ચિત્ત.

થાવાનું તે નિશ્ચે થાશે શીદમન ઉદ્દેગ ધરે....

કોઈથી ફર પડે નહિ એમાં શાને ભય તું ધરે....

લખેલું ભાગ્ય કદી નહિ ફરે...ચિત્ત.

(દૃવ્ય-યોગીની

(૧૯)

સંસાર માયા ત્યાગી રે...સુખે હરિ ભજની રે

કાયા રૂપી કુલ કાચો અકળાતાં કૂટી જાશે

કાચી માટીનું મકાન તા'રૂં પળમાં તૂટી જાયે રે.

થઈ વેરાગી રે....સુખે

રમત ગમતમાં જીવન તા'રૂં આપું જોળે જાયે.

કાળ ઝપટ જવ શીર લાગશે આંખે આંસુ થાયે રે.

પ્રભુ સ્નેહ લગાડી રે....સુખે

દિવ્ય-યોગીની

(૨૦)

પોપટ તન પિંજર છે નહિ ત્હાડે. અંતે ઉડી જવું પરબાડે.

પરાધિન તે આપ સ્વાધિન તું માની બેઠો મ્હાડે.

ક્યાંથી આવ્યો ક્યાંથી લાવ્યો તે સમજે તો સાડે....પોપટ.

હાડમાંસ રૂધીર દુર્ગુંધી નરક સમાન નઠાડે.

કાંચન મય માનીને બેઠો એવડું શું અંધાડે....પોપટ.

પળમાં એ પડનાડે પશુ છે....ભવસાગરનું બા'રૂં

કૈશવ કારીગર ઘડનારો પળે પળે સંભાડે....પોપટ.

૨૫

અંક ૩.

કેનકેપ્રભા.

(૨૧)

જગતમાં જન્મ્યું એ નકી જાય પૂર્યપાપ અગાડી થાય....

સત્ય વિના સહુવ્યથા સમજવું....સત્યે શ્રી હરી સ્હાય

કંથરની કૃતિ અકળ જણાતિ...કોઈથી નવ કળાય....જગતમાં

સુંદર હીરો વિષુ પારખથી અંધારે અથડાય
 સફયુર હાથે ભકિત સરાણે ચઢતાં મૂલ અંકાય....જગતમાં
 સાખી. જેટલા તારા જગનમાં....તેટલા શત્રુ હોય....
 કૃપા એક અવિનાશની....જખ મારેસો હોય....

કનક પ્રભા-સાખીઓ. (૨૨)

કહો બધા ભારત વાસી ભારતનો જ્યજ્યકાર
 થજો તેમ વળી દેશ હિતેચ્છુ આર્ય હિન્દ પરિવાર....કહો!

સાખી. દેશી વિદેશી પુષ્પ જયમ....એકત્ર વસતા બાગમાં
 દેશી વિદેશી ભારતીઓ તેમ વસજો રાષ્ટ્રમાં
 સંગે રહી સંપે વસી....જો કાર્ય થાશે સહુમતે
 પરતંત્રતાથી છૂટજો અંતે વિજયતા ભારતે
 શાંતિ સંપથી રહો બંધુઓ ભારતના નિરધાર
 વિજય થયો ભારતનો આજે આનંદોત્સવસાર....કહો!

દિવ્ય-યોગીની. (૨૩)

અરે જીવ જોની વિચારી રે....વલે શી થાશે તારી રે.
 મુરખ-મન જો વિચારી રે....વલે.

અમૂલ્ય દેહ તુજ વ્યર્થ ગયો પણુ બળ્યા નહિ ત્રિધુરારી.
 માયા બંધનમાં લપટાઈ વાણી હરિ-ન ઉચારી....અરે જીવ

સુરખ મનડાં કાંઈ ન સમજ્યો રાચી રહો સંજ નારી
 જાણ્યું નહિ પણ નારી તારી સાથ નહિ આનારી....અરે જીવ
 પુત્ર પુત્રી જગીની ખંધું તું જાણે મુજ ખેલી
 મા'રું તારું મિથ્યા સમજ તું અંતે હે નૌ ઠેલી....અરે જીવ
 સહુથી બહાલી ધર ધણિઆણી તે પણ અંતે સ્વાર્થી
 માટે જીવ રમરીલે સત્વર શ્રી હરિ જે બીન સ્વાર્થી....અરે જીવ

શ્રીકૃષ્ણ

(૨૪)

વૃથા જન્મ જીવન આ જગમાં સ્વપ્નવત સંધ્યો સંસાર
 કોણ તમારૂં તમે કોણના કોણ પિતૃ માતા પરિવાર
 ઉત્તમ કરણી વિના મળે નહિ આ અવનીમાં અતુલ્ય દેહ
 સર્વોત્તમ પદ પામ્યા તોશું ? વિરા ભૂલશો પ્રભુનો રનેહ-વૃથા
 સુખની આશા ધરો નહિ દુઃખ દેખી મરડોના સુખ
 કૃષ્ણ બકિતમાં રાચો વીરા સદા નહિ રહે સુખકે દુઃખ-વૃથા
 અમૂલ્ય જીવન નવ વૃથા શુભાવો સ્વાસ્થ્યમાં થાતા નહિ અંધ
 દેશ ઉન્નતિ ! ધર્મ ઉન્નતિ થાવા કરજો સર્વ પ્રબંધ-વૃથા

ચકિલ-ખુશાબ-જગલો

(૨૫)

ગોટાળો નંબર વન.....ખન ખનનન ખન

શિર ઝુકાવે સૌજન સ્ત્રીચરિત્ર ને ધનધન....ગોટાળો

ચકિલ-લેડી બે હાંસે લાવ્યો કાવત્રામાં પણ કાવ્યો

ઝીક જંગલો લેડી આવ્યો....અંતે નસીબમાં વન....ગોટાળો

ખુશાલ—ધીસ ચેન્ન કરવા ધાર્યો હોંસે કપિલા લાવ્યો
 સ્ત્રી ચરિત્રથી છેતરાયો અતે નસીબમાં નવ...ગોટાળો
 જગલો—કહું બંડની હુશીયારી...કે બન્યો મેનનો નારી
 ગોટાળો કીધો ભારી...ઘેટ ઇંજ માઈ બલીહારી.
 આજ કાલના હિંદુસ્તાનમાં અઝામ ધંધો નંબર વન...ગોટાળો
 દિવ્ય—યોગીની. (૨૬)

અભાગી જો જરા બાગી વખત આ બાય છે ચાલી
 શરીર વાડી તણા પુપ્પો...ખીલી કરમાય છે માળી
 ન કાયમ કોઇની સ્થિતિ હંમેશાં એક રહેવાની
 સુખી આજે દુઃખી કાલે હંમેશાં એમ થાવાની
 અરે સંસાર આ વેલો દુઃખોથી છે ભરેલો—આ
 મુઝાઈ મોહમાં જીવો બિચારા નિત્ય જુરે હા!
 રહો શું મોહમાં રાચી યુવાની પલકમાં ચાલી
 તમે આવ્યા ઉઘાડે હસ્તને બનાર છો આલી

કનકસેન (૨૭)

કહેજે કનક આ દિવાનો થયો

દિવાનો હતો તે ત્યાગી ગયો....કહેજે

પિતામરજીથી વેલો થઈને શાન્તિ નિકેતન ધામ ગયો

પાપ પૂરવ બે પુસ્તક લઈને અપરાધિ ન્યાય મંદિર ગયો

સહુને છેવટ સંભારી ગયો....કહેજે

મહેલમાળા પરિવાર પુત્રોને અતે પ્રજ્ઞામ કહાવી ગં
 ક્ષણ ભંશુર સંસાર છોડીને અક્ષય દિવ્ય ધામ ગયો
 આપઘાત કર્યો ક્ષમા ઉચયો....કહેજો

દિવ્ય-યોગીની.

(૨૮)

પરિબ્રહ્મને પરજ્યા વિનાની છંદગી ગુમ થાય છે.
 વળી શ્રી હરિના ગ્ભરણ વિણ મિથ્યા વળત સહુ જાય
 આ જગતમાં રામ રટનાં મોક્ષ ધામ જવાય છે.
 પાપી પિશચી આપઘાતી ચોરાશી લક્ષ ભટકાય છે.

શ્રીકૃષ્ણ

(૨૯)

પૃથ્વી વિષે મરગાર્થને ધરનાર પુરૂષો પ્રાકરે
 સતિએ અનં સન્મિત્રના શુભ ધર્મ મનમાં રાખે.
 નીજ ધર્મમાં વર્તિ વિવેકે સત્યવાણી ભાખશે
 ત્યારે જશે પરતંત્રતા સ્વતંત્રતા હિંદ પામશે
 ભારત વિષે સ્વદેશ ભક્તિ પૂર્ણ રીતે જાગશે
 નીન શાંતિ એકયતા હૃદયમાં ઉત્પન્ન થશે
 કુસંપને વેરભાવ મુઠી માતૃભાવ વધારશે.
 ત્યારે થશે સ્વાધિન સ્વયં ભારત વિજયને પામશે

ૐ ! શાન્તિ શાન્તિ ! શાન્તિ !

(સમાપ્ત.)

